

Adriana Car Mihec

Odsjek za kroatistiku, Filozofski fakultet, Sveučilište u Rijeci, Rijeka

Iva Rosanda Žigo

Odsjek za medije i komunikaciju, Sveučilište Sjever, Koprivnica

Drama i kazalište u riječkim književnim časopisima

UDK 070.488(497.561)+792

Sažetak: Ovim će se radom istražiti riječki književni časopisi na hrvatskom jeziku u razdoblju 1990. – 2000. godine. Bit će riječi o trima periodičkim publikacijama: *Dometi*, *Rival* i *Književna Rijeka* u kojima je u naznačenom periodu objavljen (kako će se i vidjeti iz priložene bibliografije) nevelik, ali zasigurno poticajan broj dramskih tekstova i priloga posvećenih drami i kazalištu.

Ključne riječi: *Dometi*; *Rival*; *Književna Rijeka*; suvremena hrvatska drama i kazalište; Rijeka; periodika; teatrološka istraživanja; periodizacija

Drama and theatre in literary reviews published in Rijeka

Abstract: The paper examines the literary reviews published in Rijeka between 1990 and 2000. The study includes three reviews, *Dometi*, *Rival* and *Književna Rijeka*. During the stated period, the above-mentioned reviews published limited but still rather significant number of plays and articles on drama and theatre, as visible in the accompanying bibliography.

Keywords: *Dometi*; *Rival*; *Književna Rijeka*; contemporary Croatian drama and theatre; Rijeka; reviews; theatre scholarship; periodisation

I.

Izuzmemo li istraživanja periodičkih publikacija kao temeljne građe svojih studija, bavljenja hrvatskih teatrologa i povjesničara književnosti časopisnom problematikom na našim Krležinim danima poprilično su rijetka i u središtu su zanimanja tek nekolicine radova: onog Borisa Senkera pod naslovom „Rubinov časopis *Gluma*“ (B. Senker, 2001), Dubravke Brunčić „Analitičari drame i kazališta u osječkom časopisu *Slavonija danas*“ (D. Brunčić, 2011) te Vinka Brešića u dvjema studijama „Dramski prilozi u hrvatskim književnim časopisima 19. stoljeća“ (V. Brešić, 2008) i „Krležini časopisi“ (V. Brešić, 2013). Nama se pak taj pomalo mukotrpan posao prelistavanja, popisivanja, pronalaženja u ovo sumorno vrijeme prisilne izolacije i osamljenosti učinio na neki način idealnom prilikom za bijeg iz bjesomučne digitalizacije i virtualnih svjetova u papirnatu oazu mira i kontemplacije. Pošle smo pritom od u današnjim istraživanjima već dobro znane pretpostavke da su periodične publikacije vrlo važni dokumenti za iščitavanje povijesnih razdoblja, kulturoloških okolnosti, ali i periodizacijskih dilema (V. Brešić, 2005) te smo pokušale ispitati i sistematizirati prisutnost dramsko-kazališnih tema na primjerima triju riječkih književnih časopisa *Dometi*, *Rival* i *Književna Rijeka*¹ u posljednjem desetljeću dvadesetog stoljeća. Za spomenuto, na književno-kulturnoj časopisnoj sceni vrlo šaroliko razdoblje odlučile smo se zbog njegove neobične važnosti u kontekstu periodizacijskih promišljanja suvremene hrvatske dramske produkcije.² Zanimalo nas je kakvu ulogu u oblikovanju aktualne dramske produkcije u tom kontekstu imaju riječki književni časopisi, odnosno možemo li i o njima govoriti kao o dragocjenim izvorima podataka o kazališnoj i dramskoj produkciji izdvojenoga vremenskog perioda. Kako nas je već na samom početku istraživanja iznenadila gotovo potpuna neistraženost i nedopustivo neuredna (ne)ažuriranost temeljnih arhivskih podataka o *Dometima*, *Rivalu* i *Književnoj Rijeci*, odlučile smo se za izradu preliminar-nog istraživanja, svojevrzne skice koja bi mogla poslužiti kao temelj budućih ne samo teatroloških, već i interdisciplinarnih, kulturoloških istraživanja.

- 1 U svojem ćemo se radu baviti isključivo književnim časopisima na hrvatskom jeziku. Buduća pak istraživanja ne bi ni u kojem slučaju smjela zanemariti i periodiku na talijanskom jeziku. Primjerice, mjesečnik *La Battana* i tjednik *Panorama* te dnevnik *La Voce Del Popolo* redovito prate kazališni život (i manjinski i većinski) donoseći prikaze svih većih premijera talijanske drame i svih produkcija vezanih uz grad, regiju i pitanja lokalnoga kulturnog identiteta. Kritička je literatura o tom području vrlo oskudna. Usp. I. Srdoč-Konestra, 2004. Valja nadodati da smo iz svojeg istraživanja izostavile i časopis pod nazivom *Sušačka revija* držeći da je udio dramsko-teatroloških tema u njemu tek neznatan. Spomenuti časopis kao „glasilo za kulturu i društvena zbivanja Hrvatskog primorja, Kvarnerskih otoka i Gorskog kotara“ počinje izlaziti 1993. u okviru Kluba Sušačana, a sadržajno je orijentiran isključivo lokalnim i nostalgичnim temama.
- 2 Većina književno-teatroloških studija posvećenih toj temi pojavljivanje časopisa *Plima* navodi važnim pokretačem novih, u odnosu na prethodeće razdoblje, tendencija na području suvremene hrvatske dramske produkcije. Usp. B. Senker, 2001; A. Lederer, 2004; M. Gavran, 2008.

II.

Držeći se kronološkog slijeda, kao prvi časopis spomenut ćemo *Domete*, koji su u Rijeci počeli izlaziti 1968. godine na inicijativu prvoga glavnog urednika, književnika Zvane Črnje. Žanrovski su atribuirani kao „časopis za književnost, kulturu i društvene teme“ da bi od 1974. godine nastavili izlaziti kao „znanstveno-kulturna smotra“.³ U godištima relevantnim za naše istraživanje broj priloga posvećenih drami i kazalištu u njima nije velik. Dramsko-kazališna produkcija je, u odnosu na teme s područja dijalektalne književnosti, lokalne povijesti i gospodarstva, književne kritike, umjetnosti, povijesti i filozofije te kulturološke i književne teme, zapravo zanemariva. No zanimljivim nam se čini podatak da su *dometovske* dramsko-kazališne teme u tom periodu omeđene (prvim brojem iz 1990. godine⁴ i posljednjim, 1-4 iz 2000. godine⁵) obilježavanjem dvaju događaja vrlo važnih za istraživanje periodizacijskih dilema suvremene hrvatske dramsko-kazališne povijesti. U prvospomenutom broju tako je objavljen uvodni blok posvećen prekretničkoj i znakovitoj pojavi u kontekstu hrvatskih kazališnih devedesetih godina, *Vježbanju života* Nedjeljka Fabrija i Darka Gašparovića, čija je premijera održana u Hrvatskom narodnom kazalištu Ivana pl. Zajca u Rijeci 27. veljače 1990., a za koju je (između ostalih) Ana Lederer ustvrdila da taj „megaprojekt“ – značivši puno za revitalizaciju kazališnog života i identiteta grada Rijeke – postaje potom model za niz istovrsnih ansambl predstava...“ (A. Lederer, 2004: 8). Riječ je o u bloku tiskanom uvodnom tekstu o poticajima i razlozima nastanka dramatizacije Darka Gašparovića pod naslovom „Mitska slika grada - *Vježbanje života*“, iza kojeg slijede ulomci iz Fabrijeva romana te Fabrijeve i Gašparovićeve dramatizacije na talijanskom i hrvatskom jeziku. U istome broju nalazimo i vrijedan osvrt Tihomila Maštrovića o dramskim pokušajima S. S. Kranjčevića. U kontekstu književnopovijesnih studija toga vremena taj rad svojom znanstvenom ozbiljnošću u pristupu Kranjčevićevoj dramatici zasigurno predstavlja vrijedan izuzetak i čini se pomalo zalutalim na za *Domete* tih godina netipičnim stranicama.⁶ Jer, kako ćemo i vidjeti, u nadolazećih desetak godina radovi o drami i kazalištu sporadični su i rijetki. Izdvojile bismo tek dvobroj 3-4 iz 1993. godine u kojem je uredničku palicu *Dometa* preuzeo dugogodišnji

3 *Dometi* su počeli izlaziti kao časopis riječkoga ogranka Matice hrvatske, a od 1974. izdaje ga Izdavački centar iz Rijeke. Od 1994. godine ponovno je vraćen Matici hrvatskoj. Usp. <https://www.istrapedia.hr/hr/natuknice/3344/dometi> (22. veljače 2021.). Atribuciju znanstveno-kulturne smotre koja traje i do današnjih dana *Dometi* dobivaju 1994. godine.

4 Urednik *Dometa* br. 1 iz 1990. godine bio je Miomir Matulović, a časopis je izašao u nakladi Izdavačkog centra u Rijeci.

5 Urednik *Dometa* od 1995. godine bio je Darko Deković.

6 O njenoj neočekivanoj prisutnosti na stranicama *Dometa* svjedoči i zanimljiv detalj – na *Danima Hvarskog kazališta* 2000. godine objavljena je studija Božidara Petrača potpuno istoimena naziva koja za svog prethodnika, sudeći po popisu izvora, očito nije znala. Usp. B. Petrač, 2000. Vidi i: <http://www.sskranjcevic.hr/bibliografija.ASP?PisID=1> (22. veljače 2021.).

ravnatelj Muzeja grada Rijeke Ervin Dubrović. U programskom tekstu „Umjesto predgovora“ u netom spomenutu broju Dubrović najavljuje nove programske smjernice časopisa i osvrće se na rad svojih prethodnika: „Od prvotnoga poprišta književnog djelovanja i poligona poprišta u kojem se promišljala šira kulturna zbilja, koji je htio komunicirati i obraćati se jednako intelektualnoj i humanističkoj publici, kao i svima onima koje zanimaju društvene, književne i umjetničke teme, časopis se prometnuo u specijalističko glasilo koji želi sugovornike nalaziti jedino u uskim i zatvorenim specijalističkim i stručnim krugovima“ (E. Dubrović, 1993: 5). Radi proširivanja kruga čitateljstva i pridobivanja novih suradnika „čiji tekstovi još imaju soka i koji još imaju volje progovarati razgovjetno i jasno“ (E. Dubrović, 1993: 5) te izlaska iz mrtvila ukopanog u obrise filozofije prava u koje je, po sudu Igora Žica (I. Žic, 2020), časopis doveo dotadašnji urednik Miomir Matulović, najavljuje preusmjeravanje dotadašnje regionalne komponente prema srednjoeuropskim, mediteranskim kulturnim i književnim temama. Ukazuje ujedno i na potrebu oživljavanja tema s područja zapostavljene kulturne baštine, što istom i realizira u pogovoru slijedne tematske cjeline posvećene Carlu Goldoniju u povodu dvjestote godišnjice autorove smrti. U njoj, osim uvodnog, od strane samog urednika potpisanog teksta pod naslovom „Meštar komičnog teatra“, nalazimo kraću studiju Ive Grgić „Goldoni Hrvatima - Hrvati Goldoniju“, prikaz Rosalije Massarotto „Hrvatski susreti Carla Goldonia Frana Čalea“ te jedan od najvažnijih prinosa tog broja - prvi prijevod na hrvatski jezik Goldonijeve komedije *Neobična zgodica* iz pera Frane Čale.

Iste, 1993. godine tiskana je u posebnom, zborničkom izdanju *Dometa* prva (tj. druga u slijedu od svega četiri objavljena integralna dramska teksta u ovom časopisu) „domaća komedija“ tada mladoga riječkog autora Siniše Posarića *Eros u offu*. U broju pak 3-4 iz 1996. godine objava dramskih tekstova regionalnih književnika nastavlja se s radiodramom Srećka Cuculića *Noć zečeva*, a za vrijeme uredništva Mladena Urema 1996. godine svjetlo je dana ugledao žanrovski srodan radiodramski tekst Sunčane Škrinjarić *Skidanje s vrpce*.

Pod uredničkom palicom Darka Dekovića valja u kontekstu praćenja kazališne produkcije toga vremena apostrofirati i brojeve 1-6 i 7-12 iz 1999. te 1-4 iz 2000. u kojima su objavljeni tekstovi Zdenke Đerđ: prvi od njih pod naslovom „Kazalištem do cjelovitosti“ izlaganje je što ga je autorica pripremila za *Sedme dane predškolskog odgoja* u Čakovcu, nakon čega slijede dva njena prikaza s PIF-a, Međunarodnog festivala lutkarskih kazališta u Zagrebu.

U (ponovnoj) želji osvježavanja *Dometa*, u posljednjem broju *Dometa* koji će biti predmetom našeg interesa nalazimo na za ovo istraživanje zasigurno najvažniji teatrološki „nosivi tematski podjeljak“. Riječ je o već u našem istraživanju *Dometa* spomenutom „okvirnom“ broju 1-4 iz 2000. godine u kojem su tiskani radovi s prvog (u nizu od njih osam) međunarodnoga znanstvenog savjetovanja *Suvremena hrvatska drama u osamdesetim i devedesetim godinama*. U njegovu

prikazu iz časopisa *Vijenac*, kojim ujedno i završavamo te zaokružujemo ciklus dramsko-kazališnih *dometovskih* priloga, istaknuto je sljedeće: „O novim *Dometima* – jedna loša i jedna dobra vijest: financijske su (ne)prilike uvjetovale da od ovoga broja nadalje ovaj riječki časopis postane tromjesečnik, s napola smanjenom nakladom, kao i smanjenim brojem stranica; no, dobrodošla novost, također uvedena od ovoga broja, noseća je tematska cjelina za koju će se odabirati vrijedni stručni tekstovi vezani uz neku temu, a uređivat će je gost-urednik. Ana Lederer urednica je prve takve cjeline...” (Lj. Anđelković, 2001). Iz današnje perspektive gledano, zaključile bismo još da ovih sedamnaest objavljenih tekstova⁷ predstavlja temeljna polazišta za izučavanje suvremene hrvatske dramske produkcije. Otvorili su oni mnoga pitanja vezana ne samo uz suvremenu hrvatsku dramu nego i uz probleme hrvatske teatrologije uopće. Nažalost, u širem, nadolazećem programskom kontekstu *Dometa*, osim trenutnog osvježanja, nisu uspjeli otvoriti neke nove, svježe i poticajne dramsko-teatrološke nizove.

III.

Slijedeći kronološku liniju, valja nam se u nastavku pozabaviti svakako najavangardnijim, najživljim i najizazovnijim književnim časopisom toga razdoblja – riječkim *Rivalom*, koji nam, kako ćemo i vidjeti, donosi niz za razvoj suvremenih kazališnih strujanja zanimljivih priloga. Kao nasljednik riječkog polumjesečnika *Val* (1975. – 1990.)⁸ s izlaženjem je pod uredničkom palicom Mladena Urema taj, kako su voljeli isticati njegovi tvorci, „uvijek autsajderski“ časopis za književnost počeo izlaziti u turbulentnim vremenima raspada komunističkog režima.⁹ Namijenjen ponajprije mlađoj čitalačkoj publici, *Rival*, tvrdi jedan od njegovih važnih suradnika i pratilaca Milan Zagorac, u travnju 1988. godine s pomalo rubne i manje formalne grane riječke časopisne produkcije započinje svoj nadasve demokratičan, samostalan, ali i financijskom nesigurnošću obilježen prekratak put: časopis se, nažalost, gasi već 2000. godine. U književnoj je kritici¹⁰ najčešće ocjenjivan kao jedan od prvih hrvatskih književnih

7 Vidi priloženu bibliografiju *Dometa* 16–31.

8 O časopisu *Val*, kao i njegovu utjecaju na riječku kulturnu scenu (te, dakako, *Rival*), vidi M. Zagorac, 2000; M. Zagorac, 2014; B. Mušćet, 2017; B. Mušćet. 2018.

9 Prvi nakladnik *Rivala* (koji je izlazio tromjesečno) bila je Općinska konferencija Saveza socijalističke omladine Hrvatske u Rijeci; od 1990. izdavač je Centar društvenih djelatnosti mladih, a 1998. – 2000. Udruga građana *Rival*.

10 O časopisnom pak kontekstu vremena u kojem *Rival* nastaje M. Zagorac ističe: „Nasuprot institucionaliziranim časopisima koji su obvezni slijediti formalne kanone, bili oni znanstveni ili društveno-politički, pozicija rubnoga, marginalnog časopisa, *Rivalu* je omogućila, u krajnjoj liniji, autohton razvoj, što će se, između ostalog, odraziti i na dalji razvoj ovog časopisa. No, iako je utjecaj *Quoruma* na rani *Rival* neporeciv – štoviše, *Quorum* je bio jedan od motora koji su ga pokrenuli (a tome u prilog govori i činjenica da se u prva dva godišta u njemu pojavio velik broj tekstova – kako proza, tako poezije i teorije – koje su pisali autori

časopisa koji je, unatoč svom *rubnom* položaju, uspio iznjedriti vlastiti naraštaj pisaca.¹¹ Svojom se pomalo rastresitom uredničko-programskom koncepcijom *Rival* oslanjao umnogome na multimedijску problematiku te je kroz velik broj tekstova (ponekad, doduše, poprilično konfuzno i oscilirajuće) iznjedrio brojne priloge s područja književnosti, glazbe, filma, likovne umjetnosti, plesa, ali i drame i kazališta. Predstavljajući na svojim stranicama mnoge respektabilne pisce, taj je časopis donosio ne samo autorske priloge već i mnoštvo prijevoda sa stranih jezika uklopljenih najčešće u tematske blokove posvećene pojedinim nacionalnim književnostima,¹² relevantnim autorima, odabranim područjima. U okviru našeg istraživanja priloge posvećene dramskim, tj. kazališnim temama mogli bismo svrstati u nekoliko skupina.

Prvu od njih čine dramski tekstovi kojih je, počevši od 1993. pa sve do 2000. godine, objavljeno ukupno dvanaest. Priloge potpisuje osmero suvremenih hrvatskih pisaca od kojih je s tri dramska priloga najzastupljeniji osječki književnik Ervin Heine, potom s po dvije drame slijede riječki pisci Srećko Cuculić i Siniša Posarić te već u to doba dobro poznati pokretač časopisa važnog za promociju mladih, još neafirmiranih dramskih autora *Plima* (u kojem sâm nikada nije objavio nijedan dramski tekst), Miro Gavran. S po jednim dramskim tekstom slijede Josip Rogin, Sunčana Škrinjarić i Nikola Tutek. Dramski tekstovi te u regionalnom, generacijskom i poetološkom smislu nadasve nehomogene *Rivalove* skupine dramskih autora u žanrovskom su smislu nadasve heterogeni. Nalazimo među njima manji broj onih s već istaknutim žanrovskim specifikacijama: „groteske“ (Gavranove *Balkanske kurve* i *Pacijent doktora Freuda*), „dramu apsurdna“ (Cuculićevo *Dioničko društvo*) i „dramu s tri vrlo kratka čina“ (Tutekova *Treća priča*). O ostalim primjerima možemo govoriti kao o dramskim tekstovima s vrlo širokim temama iz područja suvremenog života: od onih vezanih uz aktualne društvene probleme (primjerice *Govornik*, *Zagrebački zombi*), obiteljske (*Antigona više ne stanuje ovdje*, *Brakolog*, *Fatalni susret*) i apokaliptičke teme (*Stvaranje svijeta*, *Kuća usnulih srdaca*). Dakle, kako već i površno možemo vidjeti iz popisa, teško da bi se o toj skupini moglo govoriti kao o „u konturama prepoznatljivijoj stilskoj

okupljeni oko *Quoruma*, poput Nikice Petkovića, Damira Miloša, Branka Čegeca, Krešimira Mićanovića, Dragana Ogurlića, Edija Jurkovića, dakle, zagrebačkih Riječana, izuzev Čegeca i Mićanovića), *Rivalova* će produkcija krenuti, manje-više nezavisnim putem, tragajući za novim senzibilitetom, kako je to uobičajeno reći u našoj kritici, bez obzira koliko taj novi senzibilitet bio zamagljen.“ (M. Zagorac, 2000)

Iscrpnu bibliografiju članaka posvećenih *Rivalu* vidi u: M. Urem; G. Ušljebrka; M. Zagorac, 2001; vidi i: <http://www.serve4.com/rival/biblio.htm> (23. ožujka 2021.).

¹¹ Ova se konstatacija odnosi, ponajprije, na područje kratke priče. Usp. M. Zagorac, 2014.

¹² U tom kontekstu, za hrvatsku književnu produkciju od najveće je važnosti zasigurno predana posvećenost Mladena Urema književnom djelu Janka Polića Kamova. U kontekstu našeg istraživanja, u bibliografiju smo *Rivala* uključili i njegov iscrpni popis literature o Janku Poliću Kamovu. Vidi: priložena bibliografija *Rivala*, br. 47.

aglomeraciji“ (što je u svezi s kratkom pričom u *Rivalu* u tekstu „Od Rivala do Ri Lita – riječka književna priča u kontinuitetu“ konstatirao Milan Zagorac), ali se sigurno moramo složiti da zaslužuje prostor za nova i iscrpnija vrednovanja.

Drugu grupu tekstova obuhvaćaju tematski blokovi i prijevodi.¹³ Prvi od njih jest blok u broju 3-4 iz 1990. godine posvećen – prvi u hrvatskoj periodici – interdisciplinarnoj „predstavi koju možete gledati od početka prema kraju i od kraja prema početku“ *Kanon* Emila Hrvatina izvedenoj 1990. godine u Skloništu B-51 u Ljubljani.¹⁴ Slijedi blok iz prvog broja 1991. godine o Georgu Büchneru, koji, uz prijevod jedine autorove novele *Lenz*, uključuje i prijevod Pattersonova rada o jednom od najplodnijih dramatičara iz Goetheova kruga, M. R. Lenzu, čije je psihičke krize u svojoj noveli prikazao sam Büchner. Naposljetku, za naše područje istraživanja izuzetno je važan i broj 3-4 iz 1993. godine u kojem je pod uredničkom palicom Sanje Nikčević objavljen znatan broj mahom prevedenih tekstova s područja američke kazališne teorije, točnije kazališne kritike.¹⁵

Posebnu skupinu čine prikazi predstava: od Gašparovićeva priloga pod naslovom „Kazalište i povijest“, a koji se tiče upravo 1992. godine premijerno izvedene dramatizacije Nehajevljeva romana *Vuci*, preko onog predstave *Odisej & sin ili Svijet i dom* Vene Taufera u izvođenju Slovenskog mladinskog gledališća iz pera Sanje Nikčević (broj 3-4, 1993.) do niza osvrtâ na aktualna kazališna događanja u okviru tematskog bloka *Odora Talije* koji je u dva dvobroja 1994. uređivala Kristina Vučemil. Izniman je tu tekst Dalibora Foretića vezan uz prvi festival Malih scena u Rijeci (ali i uopće uz fenomen tzv. malih scena), nakon kojeg slijedi osvrt Tajane Gašparović na izvedbu *Gospode Glembajevih* u Hrvatskom narodnom kazalištu u Osijeku, analiza dramskog programa 45. Dubrovačkog ljetnog festivala Hrvoja Ivankovića te razgovori što ih je urednica bloka vodila s Daliborom Laginjom i Magdalenom Lupi. Zanimljiva su svakako i dva priloga vezana uz slovenski teatar: prvi od njih onaj je Tajane Gašparović (usporedba predstave *Roberta Zucca* u Slovenskom mladinskom gledališću u režiji Matjaža Pograjca i one ansambla Zagrebačkog kazališta mladih u režiji Christiana Colina), a sljedeći je prijevod sa slovenskog teksta Nikše Goršića „Svem u kriv Aristotel ili nekomični fragmenti o slovenskom smijehu“. U kasnijim godinama prikaze kazališnih predstava sretat ćemo tek povremeno i rijetko te se čini da se nakon ukinuća *Odore Talije* zanimanje za kazališnu scenu, bilo hrvatsku bilo stranu, u

13 O aktualnosti *Rivala* svjedoči podatak da je u njemu objavljen čitav niz tematskih blokova i članaka vezanih uz inovativne izvedbene umjetnosti. Već 1989. godine (broj 3-4) nalazimo temat posvećen H. Mülleru, u broju 3-4 istaknuta su dva bloka – prvi o jednom od najznačajnijih baletnih koreografa W. Forsythu te našim istraživanjem spomenuti *Kanon*, nakon kojih u sljedećih deset godina nalazimo mnoštvo tekstova i prijevoda koji tematiziraju masmedijske fenomene, supkulturu i alternativno kazalište... U svakom slučaju, zanimljivo bi i danas poticajno bilo istražiti *Rivalovu* ulogu u kontekstu performerske umjetničke scene.

14 Vidi priloženu bibliografiju *Rivala*, br. 2-6.

15 Vidi priloženu bibliografiju *Rivala*, br. 15-24.

Rivalu poprilično gubi. Tek 1998. godine, u broju 1-2 u sklopu *Prikaza* nailazimo na tekst Branka Cerovca posvećen premijernoj riječkoj izvedbi *Hodača*. Kristina Peternai tom prilikom u članku „Književno-kazališni sraz“ piše o tri naslova objavljena u ediciji *Kazališna knjižica: Pričama iz Bečke šume* O. von Horvátha, *Tin-u raju svoga pakla* T. Ujevića, D. Korića i N. Eterovića te o *Regoču* I. Brlić Mažuranić. U posljednjem broju *Rivala*, pod naslovom „Propast zlatnoga grada“, Žarko Milenić predstavio je u vlastitoj nakladi objavljen dramski tekst Siniše Posarića *Atlantida grmi za vječnost*.

U povodu smrti (ili pak godišnjice smrti) poznatih svjetskih dramatičara i redatelja u *Rivalu* su objavljena dva teksta: Siniše Miškovića o Eugèneu Ionescu i Nina Zubčevića o Jeanu Vilaru. Posljednja cjelina nama zanimljivih tekstova obuhvaća teorijske studije posvećene što dramatološkim, što teatrološkim temama: „Površinski elementi karnevalizacije u Krležinu *Kraljevu*“ Adriane Car-Mihec, „Hrvatska scenska umjetnost na daskama makedonskih teatarā“ Gorana Kalogjere, „Fool for Simon! Ili Zašto Broadway toliko voli Neila Simona“ i „Prikazanja danas ili zašto se u Hrvatskoj na kraju dvadesetog stoljeća igra kazališna forma iz srednjeg vijeka?“ Sanje Nikčević te za suvremeni izvedbene umjetnosti važan tekst Nina Zubčevića „Avangarda Johna Cagea“.

IV.

Naposlijetku, valja nam se osvrnuti i na *Književnu Rijeku*, „časopis za književnost i prosudbe o književnosti“ pokrenut 1996. godine pod uredničkom palicom hrvatskog pjesnika, nakladnika, ali i kazališnog redatelja¹⁶ Andrije Vučemila izdanog u nakladi riječkog ogranka Društva hrvatskih književnika, „s namjerom da uspostavi svojevrstu ravnotežu na književno-časopisnoj sceni između *Dometā* koji danas izlaze u okviru Matice hrvatske, ogranka u Rijeci i *Rivala* koji se potkraj devedesetih našao u procjepu između priglupе etikete lista za omladinu i pravnoformalnih nejasnoća vezanih uz izdavača.“ (M. Zagorac, 2000) U vrlo kratkom, ali optimističnom uvodniku prvog broja Vučemil, govoreći o razlozi pokretanja novoga riječkog časopisa, ističe sljedeće: „*Književnu Rijeku* – časopis za književnost i prosudbe o književnosti pokrećem iz zgojine činjenice da pisci iz Rijeke i njenog okružja nemaju gdje objavljivati svoja djela. Zašto je to tako ne želimo o tomu razglabati nego želimo ponuditi Gradu i odgovornima za kulturu koncept časopisa koji bi mogao vratiti Rijeci u čast i mjesto u hrvatskoj književnosti koje ona sa svojim potencijalima, kako gospodarskim, tako i kulturološkim, zaslužuje.“ (A. Vučemil, 1996: 1) I zaista, „Uvodnom riječju uz prvi broj“

¹⁶ Zanimljiv je svakako podatak da po povratku s Golog otoka, sedamdesetih godina Andrija Vučemil povremeno pod pseudonimom Ante Majin režira u Kazalištu lutaka u Rijeci. Podaci o njegovu kazališnu djelovanju vrlo su oskudni. Spominje ga tek Maja Verdonik u svojoj doktorskoj disertaciji: <https://repository.svkri.uniri.hr/islandora/object/svkri%3A3011/datastream/PDF/view> (24. veljače 2021.).

apostrofiranu namjeru da će ovaj časopis biti otvoren ne samo za riječke pisce već i za pisce s područja cijele Hrvatske te da se neće (kako i sam urednik pomalo tendenciozno, ali s kulturološkog aspekta vrlo zanimljivo¹⁷) „mimoći ni pisce u iseljeništvu koji su blago rečeno dosada zanemarivani u kulturnim glasilima“, kao ni stare (povijesne) pisce „koji su zbog neknjiževnih razloga zanemarivani“ (A. Vučemil, 1996: 1) lako je već površnim pogledom iščitati iz korpusa objavljenih dramskih tekstova u *Književnoj Rijeci*. Tiskano ih je u tom kratkom razdoblju od svega pet godina čak četrnaest, od kojih je trinaest integralnih dramskih tekstova. Slijed je započet tematskim (četvrtim) brojem prve godine u kojem je pod uredničkom palicom Darka Gašparovića objavljeno čak pet tematski, žanrovski i jezično-stilski raznorodnih i po njegovu sudu iznadprosječnih dramskih tekstova koji, kako pomalo patetično i pretenciozno dodaje Gašparović,¹⁸ u „relativnoj oskudici suvremene hrvatske dramske riječi (...) svjedoče, naprosto, da je dramska riječ u Hrvata, unatoč svemu – živa i žilava.“ (D. Gašparović, 1996: 1) Riječ je o trima tekstovima već višestruko potvrđenih dramatičara Ivana Bakmaza *Susret s dušom*, Feđe Šehovića *Zadah jednobojna cvijeća* i Tomislava Marijana Bilosnića *Strah od straha* u žanrovskom rasponu od teodramskih preko komediografskih do „poetsko-glazbenih drama“ te o dramama dvojice potpuno novih i neafirmiranih autora Franka Milkovića (*Mjesečnica*) i Žarka Milenića (*Ta je propast tvoja*), koji „donose svježu i dramaturški vještu komediju, odnosno dramu, a obje s tematikom iz suvremena urbana života“ (D. Gašparović, 1996: 1). Nakon male pauze, na stranicama *Književne Rijeke* objavljena je u broju 2 iz 1998. godine jednočinka Tatjane Arambašin¹⁹ *Dilžansa*, nakon čega iste godine, u broju 3-4, slijedi znanstvenofantastični dramski tekst američkog književnika Fritza Leibera *Mehanička zaručnica* u prijevodu Vinka Grubišića, hrvatskog književnika, antologičara i jezikoslovca iz Kanade: svojevrsni je to nastavak autorova osvrta na knjigu *Six Science Fiction Plays* u kojoj je Leiberova drama tiskana prvi put, a koji nalazimo u prvom broju *Književne Rijeke*. Grubišić u istome broju potpisuje i, iz iseljeničke, postjugoslavenske perspektive, vrlo oštro intoniran osvrt na dramu *Sarajevo* Gorana Stefanovskog objavljenu u časopisu *Storm 6 (Out of Yugoslavia)* iz 1994. godine.²⁰

I u toj periodičkoj publikaciji, slično kao i u *Dometima*, prikazi s područja drame i kazališta iznimno su rijetki, posebice u usporedbi s onima s područja poetske i prozne produkcije. Netom navedenom valja pridodati još samo tri teksta:

17 Propitivanje političkih i društvenih potreba koje su u to vrijeme oblikovale periodičku produkciju i recepciju u Rijeci svakako je još jedna zanimljiva tema koju bi dodatno valjalo istražiti. Usp. R. Barthes, 1979; V. Brešić, 2005; I. Žužul, 2019.

18 Ovu Gašparovićevu konstataciju držimo poprilično upitnom. Usp. s poglavljem „Drame u knjigama i časopisima“ u knjizi Ane Lederer *Vrijeme osobne povijesti*. (A. Lederer, 2004: 189-202).

19 O pulskoj književnici Tatjani Arambašin vidi u: <https://www.istrapedia.hr/hr/natuknice/505/arambasin-sliskovic-tatjana> (10. ožujka 2021.).

20 Oštar ton tiče se ponajprije programsko-uređivačke politike časopisa u kojem je, između ostalog, objavljen i tekst Dubravke Ugrešić.

„Troglavi zmaj“ Željka Klimenta (prikaz knjige drama *3jade* Tahira Mujičića, Borisa Senkera i Nina Škrabea) iz prvog broja prvog godišta, povijesni prilog Darka Gašparovića „Hrvatsko narodno kazalište Ivana pl. Zajca, Rijeka od obnove 1991. do danas“ iz 1997. godine i u posljednjem godištu tiskanu „Erotičnu nit: Siniša Posarić: *Eros u Offu*“ Žarka Milenića.

Književna Rijeka, broj 9-10 iz 1999. godine, tematski je broj posvećen osamdesetom rođendanu Zorana Kompanjeta. Kako i napominje urednik toga obljetničkog broja Milorad Stojević, taj je temat nastao „s željom popunjavanja kritičkih praznina o riječkim piscima“ te obiluje nizom napisa o književnom radu toga poznatog čakavskog književnika. Objavljeni su ovdje, uz razgovor Gordane Milić s redateljem predstave Francescom Macedoniom, šaroliki prilozi Miroslava Čabrajca, Darka Gašparovića, Marija Kinela i Naska Frndića o riječkoj praišvedbi njegove komedije *Šete bandijere*, čiji su ulomci također tiskani tim povodom.

U posljednjem godištu *Književnu Rijeku* uređuje novo uredništvo u sastavu Nedjeljko Fabrio, Nikola Kraljić i Darko Gašparović. Upravo zahvaljujući (ponovnom) angažmanu Darka Gašparovića kao glavnog i odgovornog urednika, tiskano je tada čak pet dramskih tekstova te u sklopu tematskog bloka posvećenog poznatom riječkom avangardnom piscu Janku Poliću Kamovu uvodna „Analeca kamoviana“ s malobrojnima, ali zanimljivim isječcima iz Kamovljevih studija i pisama u poglavlju „O kazalištu i drami“. ²¹ Prvoobjavljena tu je kratka poetska drama Siniše Posarića *Plavi salon* ²² u broju 3-5. Slijedi potom drugi u povijesti *Književne Rijeke* temat posvećen u cijelosti suvremenoj dramskoj književnosti. Riječ je o tekstovima u svezi s kojima Darko Gašparović, u tonu sličnom onom iz proslova tematskog broja iz 1996. godine, ističe: „Od četiriju drama koje su ovdje objavljuju tri su iz pera iskusnih i uglednih književnika i dramatičara napisana na jezicima triju nacionalnih kultura kojima pripadaju (hrvatskome, talijanskom i poljskom): *Slom* Pere Budaka, *Obiteljski album* Alessandra Damiania i *Udovice* Sławomira Mrożeka. Četvrta je djelo mlađeg hrvatskog autora Hrvoja Barbira-Barbe, *Zapadni zatvor*.“ (D. Gašparović, 2000: 1) Svim navedenim dramskim priložima preporučenim „na čitanje, a i na možebitnu pomnju kazališnih uprava“ ²³ pridodane su autorske

²¹ Svi ostali prilozi vezani su uz Kamovljevu prozu.

²² Većina Posarićevih tekstova izvedena je u Kazališnoj grupi Viktora Cara Emina čijim je članom taj riječki književnik, romanopisac i dramski pisac bio od 1982. godine. Od 1992. godine Siniša Posarić postaje (uz članstvo i u mnogim drugim scenskim udrugama u Rijeci) voditeljem spomenutog amaterskog kazališta. Vidi: <http://sposaric.simplesite.com/418992900> (15. ožujka 2021.) i <https://blog.dnevnik.hr/posaric/2004/05/8934/mojih-22-godine-scenskog-rada-19822004.2.html> (15. ožujka 2021.).

²³ Damianijeva drama svoju je izvedbu, kako tom prilikom Gašparović i najavljuje, doživjela u riječkoj Talijanskoj drami Hrvatskoga narodnog kazališta Ivana pl. Zajca. Od preostalih tekstova, jedine su svoju kazališnu premijeru deset godina kasnije doživjele samo *Udovice* u Hrvatskom narodnom kazalištu u Šibeniku 2020. godine u prijevodu (istom kao i u *Književnoj Rijeci*) Pere Mioča.

žanrovske specifikacije: drama u 4 čina u primjeru *Sloma*, drama u 2 čina za *Obiteljski album*, dramska igra za Barbin tekst i Mrožekova drama u 2 čina. Tematski im se raspon kreće od minucioznih psiholoških prikaza obiteljskih, ljubavnih, erotskih veza „između senzibilna umjetnika i pohotne i površne ženke, uz izvrsno detaljizirane *dramatis personae* iz njihova životnog kruga“ u agramerskoj (u slučaju Budakova teksta), tj. riječkoj malograđanskoj sredini Drugoga svjetskog rata i poraća u kojoj pak Alessandro Damiani preispituje „vječite teme odnosa kazališta i života (...) na svoj osobit, intelektualistički način...“ (D. Gašparović, 2000: 1) preko grotesknih preispitivanja u to doba aktualnih i za bosansku stvarnost pod međunarodnim protektoratom osjenčanih odnosa Hrvata i Bošnjaka (muslimana) do po groteskno crnohumornom tonu njoj sličnih Mrožekovih *Udovica*.

I, naposljetku, u posljednjem broju toga petog godišta objavljena je i jedna dramatizacija – ona romana *Bijeli dimnjačar* Ankice Gjerek i Maje Gjerek Lovrenković koja je godinu dana ranije u Italiji proglašena dobitnicom „zlatne medalje za književnost Alpe-Jadran“.²⁴

V.

U uvodnom smo dijelu istaknule kako na ovaj naš rad valja gledati kao na skicu za neka buduća, iscrpnija istraživanja. Nije nam namjera bila upuštati se u genezu nastanka i razvoja riječkih književnih časopisa na hrvatskom jeziku, u globalna razmatranja njihovih koncepcija, već smo ponajprije (fokusirajući se isključivo na posljednje desetljeće 20. stoljeća) željele popuniti po našem sudu nepravedno zapostavljene i neistražene arhivske podatke važne za neka buduća razmatranja suvremenoga dramsko-kazališnog života ne samo grada Rijeke već Hrvatske uopće. Na primjeru izdvojenih dramsko-teatroloških priloga pokušale smo ukazati na činjenicu da su *Dometi*, *Rival* i *Književna Rijeka* uredničko-programski bitno različiti književni časopisi koji zasigurno, unatoč svim manjkavostima, predstavljaju dragocjen izvor podataka o hrvatskoj dramskoj i kazališnoj produkciji u razdoblju devedesetih: *Dometi*, držimo, na području teorijske misli, *Književna Rijeka* u kontekstu dramske produkcije, a *Rival* je, parafrazirajući sud Milana Zagorca, jedan od u tom razdoblju najizvornijih navjestitelja novog, izvedbenog doba kazališne povijesti.

Naša tek štura slika nacrtak je, polazište za neke nove i opsežnije studije koje bi se, držimo, trebale pozabaviti nizom tema: od propitivanja kulturoloških (društvenih i političkih) okolnosti u kojima su riječki književni časopisi nastali i njihove uloge ne samo u regionalnim već daleko širim (posebice u primjeru *Rivala*) hrvatskim, ali i europskim obzorjima preko istraživanja veza tih periodičkih publikacija s kazališnim životom u Rijeci i šire do preispitivanja u njima

²⁴ Tekst dramatizacije u skraćenoj je verziji 2002. godine objavljen i u *Podravskom zborniku* br. 28.

objavljene dramske produkcije, kao i priloga o dramsko-kazališnim fenomenima te njihovom usporedbom s kritičkom i teorijskom praksom u Hrvatskoj i šire. U kontekstu uvodno spomenutih periodizacijskih promišljanja suvremene dramske produkcije i razvoja uz nju vezane teorijske i kritičke misli nužno bi bilo pozabaviti se komparativnim aspektom izdvojenih časopisa, tj. njihovom ulogom u odnosu na slična periodička glasila koja su u to doba izlazila u Hrvatskoj.²⁵ ●

²⁵ Kao polazište svakako može poslužiti već spomenuto poglavlje „Drame u knjigama i časopisima“ u knjizi Ane Lederer *Vrijeme osobne povijesti* (A. Lederer, 2004: 189-202).

LITERATURA

- Anđelković, Ljubica (2001), „Teatrološka cjelina – Dometi, Rijeka, znanstveno-kulturna smotra, gl. Urednik Darko Deković, br. 1-4, Matica hrvatska Rijeka, 2000.“, <https://www.matica.hr/vijenac/199/teatroloska-cjelina-15668/> (23. veljače 2020.).
- Barthes, Roland (1979), *Književnost, mitologija, semiologija*, Nolit, Beograd.
- Brešić, Vinko (2005), *Čitanje časopisa*, Matica hrvatska, Zagreb.
- Brešić, Vinko (2008), „Dramski prilozi u hrvatskim književnim časopisima 19. stoljeća“, *Krležini dani u Osijeku 2007. 100 godina Hrvatskog narodnog kazališta u Osijeku. Povijest, teorija i praksa – hrvatska dramska književnost i kazalište*, Zavod za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe HAZU, Odsjek za povijest hrvatskog kazališta, Zagreb, Hrvatsko narodno kazalište u Osijeku, Filozofski fakultet u Osijeku, Zagreb, Osijek, str. 311-323.
- Brešić, Vinko (2013), „Krležini časopisi“, *Krležini dani u Osijeku. Kazalište po Krleži*, Zavod za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe HAZU, Odsjek za povijest hrvatskog kazališta, Zagreb, Hrvatsko narodno kazalište u Osijeku, Filozofski fakultet u Osijeku, Zagreb, Osijek, str. 187-231.
- Brunčić, Dubravka (2011), „Analitičari drame i kazališta u osječkom časopisu *Slavonija danas*“, *Krležini dani u Osijeku 2000. Naši i strani povjesničari hrvatske drame i kazališta, tetarolozi i kritičari, prvi dio. U spomen Nikoli Batušiću*, Zavod za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe HAZU, Odsjek za povijest hrvatskog kazališta, Zagreb, Hrvatsko narodno kazalište u Osijeku, Filozofski fakultet u Osijeku, Zagreb, Osijek, str. 183-192.
- Dubrović, Ervin (1993), „Umjesto predgovora“, *Dometi*, Rijeka, g. 26, br. 3-4, str. 5-6.
- Gašparović, Darko (1996), „Uvodno slovo“, *Književna Rijeka*, Rijeka, g. 1, br. 4, str. 1.
- Gašparović, Darko (2000), „Proslov – Drame“, *Književna Rijeka*, Rijeka, g. 5, br. 6-9, str. 1.
- Gavran, Miro (2008), *Književnost i kazalište*, Naklada Ljevak, Zagreb.
- Lederer, Ana (2004), *Vrijeme osobne povijesti*, Naklada Ljevak, Zagreb.
- Mušćet, Bojan (2017), „Riječki krug redom i jedna nadarena generacija“, <https://gkr.hr/Magazin/Teme/Rijecki-krug-redom-i-jedna-nadarena-generacija> (3. ožujka 2021.).
- Mušćet, Bojan (2018), „Val – Rival – Ri-Val“, <https://www.xxzmagazin.com/val-rival-ri-val>, Pristupljeno (3. ožujka 2021.).
- Petrač, Božidar (2000), „Dramski pokušaji Silvija Strahimira Kranjčevića“, *Dani Hvarskoga kazališta. Razdoblje realizma u hrvatskoj književnosti i kazalištu*, knj. 26, str. 320-326.
- Senker, Boris (2001), *Hrestomatija novije hrvatske drame, II. dio*, Disput, Zagreb.
- Senker, Boris (2001), „Rubinov časopis *Gluma*“, *Krležini dani u Osijeku 2000. Hrvatska dramska književnost i kazalište – inventura milenija, prvi dio*, Zavod za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe HAZU, Odsjek za povijest hrvatskog kazališta, Hrvatsko narodno kazalište u Osijeku, Pedagoški fakultet, Osijek, Zagreb, Osijek, str. 261-266.
- Srdoč-Konestra, Ines (2004), „Riječka književnost na talijanskom jeziku“, <https://www.matica.hr/kolo/294/rijecka-knjizevnost-na-talijanskom-jeziku-20171/> (22. veljače 2021.).
- Urem, Mladen; Ušljebrka, Goran; Zagorac, Milan (2001), *Dan velikih valova*, Udruga građana Rival, Rijeka.
- Verdonik, Maja (2008), *Gradsko kazalište lutaka u Rijeci i hrvatska lutkarska scena (1960. – 2004.)*, <https://repository.svkri.uniri.hr/islandora/object/svkri%3A3011/datastream/PDF/view> (24. veljače 2021.).
- Vučemil, Andrija (1996), „Uvodna riječ uz prvi broj“, *Književna Rijeka*, Rijeka, g. 1, br. 1, str. 1.
- Zagorac, Milan (2000), „Zašto se gasi Rival? Riječki časopisni niz od 1950. do danas“, *Vijenac*, Zagreb, br. 175, <https://www.matica.hr/vijenac/175/zasto-se-gasi-rival-17172/> (25. veljače 2021.).
- Zagorac, Milan (2014), „Od Rivala do Ri Lita – riječka književna priča u kontinuitetu“, <https://gkr.hr/Magazin/Teme/Od-Rivala-do-Ri-Lita-rijecka-književna-prica-u-kontinuitetu> (3. ožujka 2021.).

Žužul, Ivana (2019) *Izmišljanje književnosti*, Meandarmedia, Zagreb.

Žic, Igor (2020), „Pelješko podrijetlo izumitelja torpeda. Uz novi četverbroj riječkog časopisa *Dometi*“, *Kolo*, <https://www.matica.hr/vijenac/693/Pelje%C5%A1ko%20podrijetlo%20izumitelja%20torpeda/> (22. veljače 2021.).

INTERNETSKI IZVORI

<https://www.istrapedia.hr/hr/natuknice/505/arambasin-sliskovic-tatjana> (10. ožujka 2021.).

<https://www.istrapedia.hr/hr/natuknice/3344/dometi> (22. veljače 2021.).

<http://www.serve4.com/rival/biblio.htm> (23. ožujka 2021.).

<http://sposaric.simplesite.com/418992900> (15. ožujka 2021.).

<https://blog.dnevnik.hr/posaric/2004/05/8934/mojih-22-godine-scenskog-rada-19822004.2.html> (15. ožujka 2021.).

<http://www.sskranjcevic.hr/bibliografija.ASP?PiSID=1> (22. veljače 2021.).

BIBLIOGRAFIJA DRAMSKIH TEKSTOVA²⁶ I PRILOGA POSVEĆENIH DRAMI I KAZALIŠTU U ČASOPISIMA *DOMETI*, *KNJIŽEVNA RIJEKA* I *RIVAL*

Dometi

1. Gašparović, Darko (1990), „Mitska slika grada – *Vježbanje života*“, *Dometi*, Rijeka, Rijeka, g. 23, br. 1, str. 1-2.
2. Fabio, Nedjeljko (1990), „*Vježbanje života* (roman, ulomci)“, *Dometi*, Rijeka, g. 23, br. 1, str. 3-15.
3. Fabio, Nedjeljko, Gašparović, Darko (1990), „*Vježbanje života* (dramatizacija, ulomci)“, *Dometi*, Rijeka, g. 23, br. 1, str. 19-24.
4. Fabio, Nedjeljko, Gašparović, Darko (1990), „*Esercitazione alla vita*“, *Dometi*, Rijeka, g. 23, br. 1, str. 17-18.
5. Maštrović, Tihomil (1990), „Dramski pokušaji Silvija Strahimira Kranjčevića“, *Dometi*, Rijeka, g. 23, br. 1, str. 85-89.
6. Dubrović, Ervin (1993), „Meštar komičnog teatra“, *Dometi*, Rijeka, g. 26, br. 3-4, str. 57-60.
7. Grgić, Iva (1993), „Goldoni Hrvatima – Hrvati Goldoniu“, *Dometi*, Rijeka, g. 26, br. 3-4, str. 63-66.
8. Massarotto, Rosalia (1993), „*Hrvatski susreti Carla Goldonia* Frana Čalea“, *Dometi*, Rijeka, g. 26, br. 3-4, str. 71-73.
9. Goldoni, Carlo (1993), „*Neobična zgoda*“, *Dometi*, Rijeka, g. 26, br. 3-4, str. 75-102.
10. Cuculić, Srećko (1993), „*Noć zečeva*“, *Dometi*, Rijeka, g. 26, br. 5-6, str. 55-64.
11. Posarić, Siniša (1993), „*Eros u offu*“, *Dometi*, Rijeka, g. 26, br. 1, str. 84-103.
12. Škrinjarić, Sunčana (1996), „*Skidanje s vrpce*“, *Dometi*, Rijeka, g. 29, 7-12, str. 157-168.
13. Đerđ, Zdenka (1997), „Kazalištem do cjelovitosti“, *Dometi*, Rijeka, g. 7, br. 7-12, str. 43-54.
14. Đerđ, Zdenka (1999), „32. PIF – Susretište glumačkih ostvaraja“, *Dometi*, Rijeka, g. 9, br. 1-6, str. 160-170.
15. Đerđ, Zdenka (2000), „Demistificirana potraga za ljepotom“, *Dometi*, Rijeka, g. 10, br. 1-4, str. 167-177.

²⁶ Zbog bolje preglednosti, dramski će tekstovi u našem popisu biti otisnuti masnim slovima.

16. Car-Mihec, Adriana (2000), „Mlada hrvatska drama u kontekstu hrvatske književnosti“, *Dometi*, Rijeka, g. 10, br. 1-4, str. 13-24.
17. Vrgoč, Dubravka (2000), „Hrvatska drama s početka 90-ih godina. Prijelomi u dramskom pismu najmlađe generacije hrvatskih dramatičara“, *Dometi*, Rijeka, g. 10, br. 1-4, str. 25-30.
18. Tatarin, Milovan (2000), „Utvara povijesti, utvara individualnosti“, *Dometi*, Rijeka, g. 10, br. 1-4, str. 31-38.
19. Bakija, Katja (2000), „Otvorenost Paljetkove dramaturgije“, *Dometi*, Rijeka, g. 10, br. 1-4, str. 39-44.
20. Petlevski, Sibila (2000), „*Nevjesta od vjetrova*: Opasni ženski teatar Slobodana Šnajdera“, *Dometi*, Rijeka, g. 10, br. 1-4, str. 45-50.
21. Peričić, Denis (2000), „Senkerova *Pinta* i njezina kajkavska ishodišta“, *Dometi*, Rijeka, g. 10, br. 1-4, str. 51-58.
22. Nikčević, Sanja (2000), „Miro Gavran: Temelj dobrog kazališta“, *Dometi*, Rijeka, g. 10, br. 1-4, str. 59-62.
23. Muzaferija, Gordana (2000), „*Kreontova Antigona* Mire Gavrana (u kontekstu preobražaja mita od Sofokla do Glowackog)“, *Dometi*, Rijeka, g. 10, br. 1-4, str. 63-66.
24. Pogačnik, Jagna (2000), „Postmodernost dramskog rukopisa Pave Marinkovića“, *Dometi*, Rijeka, g. 10, br. 1-4, str. 67-74.
25. Pavlovski, Borislav (2000), „Sleng kao jezična strategija“, *Dometi*, Rijeka, g. 10, br. 1-4, str. 75-85.
26. Gašparović, Darko (2000), „Objava teodrame u suvremenoj hrvatskoj dramatici“, *Dometi*, Rijeka, g. 10, br. 1-4, str. 87-100.
27. Mrduljaš, Igor (2000), „Žalibože ili kako se dva desetljeća mimoilaze hrvatski dramatičar i njegovo kazalište“, *Dometi*, Rijeka, g. 10, br. 1-4, str. 101-104.
28. Damiani, Sandro (2000), „Talijska drama i hrvatska dramaturgija“, *Dometi*, Rijeka, g. 10, br. 1-4, str. 105-108.
29. Gojer, Gradimir (2000), „Hrvatska drama u svijetlu interpretacije na bosanskohercegovačkim teatarskim scenama“, *Dometi*, Rijeka, g. 10, br. 1-4, str. 109-112.
30. Lukan, Blaž (2000), „Sodobna hrvaška drama osamdesetih in devedesetih let na slovenskih odrih“, *Dometi*, Rijeka, g. 10, br. 1-4, str. 119-124.
31. Janković, Ján (2000), „Hrvatska drama u Slovačkoj“, *Dometi*, Rijeka, g. 10, br. 1-4, str. 125-140.

Rival

1. Car, Mihec, Adriana (1990), „Površinski elementi karnevalizacije u Krležinu *Kraljevu*“, *Rival*, Rijeka, g. 3, br. 1-2, str. 91-100.
2. Ramadanović, Petar (1990), „Neočekivani elementi istorije“, *Rival*, Rijeka, g. 3, br. 3-4, str. 123-126.
3. Milohnić, Aldo (1990), „Šahkanon“, *Rival*, Rijeka, g. 3, br. 3-4, str. 126-135.
4. Konc, Nataša (1990), „Konačna beskonačnost“, *Rival*, Rijeka, g. 3, br. 3-4, str. 136.
5. Pristaš, Goran Sergej (1990), „*Prirodno kazalište*“, *Rival*, Rijeka, g. 3, br. 3-4, str. 136-137.
6. Hrvatinić, Emil (1990), „Kanon“, *Rival*, Rijeka, g. 3, br. 3-4, str. 139-140.
7. Lukežić, Irvin (1992), „Büchner“, *Rival*, Rijeka, g. 5, br. 1, str. 103-106.
8. Patterson, Michael (1992), „Uvod u Lenza“, *Rival*, Rijeka, g. 5, br. 1, str. 106-108.
9. Gašparović, Darko (1992), „Kazalište i povijest (bilješke uz dramaturgiju *Vukova*)“, *Rival*, Rijeka, g. 5, br. 1, str. 135-140.
10. Gavran, Miro (1993), „*Balkanske kurve*“, *Rival*, Rijeka, g. 6, br. 3-4, str. 65-100.
11. Gavran, Miro (1993), „*Pacijent doktora Freuda*“, *Rival*, Rijeka, g. 6, br. 3-4, str. 101-122.
12. Nikčević, Sanja (1993), „Fool for Simon! Ili Zašto Broadway toliko voli Neila Simona“, *Rival*, Rijeka, g. 6, br. 3-4, str. 229-238.
13. Kalogjera, Goran (1993), „Hrvatska scenska umjetnost na daskama makedonskih teatar“, *Rival*, Rijeka, g. 6, br. 3-4, str. 239-244.
14. Nikčević, Sanja (1993), „Gdje ti je Itaka, Odiseju“, *Rival*, Rijeka, g. 6, br. 3-4, str. 229-238.
15. Nikčević, Sanja (1993), „Uvod“, *Rival*, Rijeka, g. 6, br. 3-4, str. 289-290.
16. Nikčević, Sanja (1993), „Njezino veličanstvo dnevna kritika“, *Rival*, Rijeka, g. 6, br. 3-4, str. 291-315.
17. Gelderman, Carol (1993), „Kritičari i kako su to

- postali", *Rival*, Rijeka, g. 6, br. 3-4, str. 316-321.
18. Novick, Julius (1993), „Kritičarski instinkt“, *Rival*, Rijeka, g. 6, br. 3-4, str. 325-330.
 19. Kauffman, Stanley (1993), „Kuc-kuc“, *Rival*, Rijeka, g. 6, br. 3-4, str. 323-333.
 20. Kauffman, Stanley (1993), „Prokletstvo izgladnjele klase“, *Rival*, Rijeka, g. 6, br. 3-4, str. 335-337.
 21. Weales, Gerald (1993), „Transformacija Sama Shepada“, *Rival*, Rijeka, g. 6, br. 3-4, str. 339-345.
 22. Shepard, Sam (1993), „Jezik, vizualizacija i unutrašnja biblioteka“, *Rival*, Rijeka, g. 6, br. 3-4, str. 347-351.
 23. Kishon, Ephraim (1993), „Kako dobiti pozitivnu kritiku“, *Rival*, Rijeka, g. 6, br. 3-4, str. 353-355.
 24. Laginja, Dalibor (1994), „Protivnik sam, stila, pokušavam djelovati različito“, *Rival*, Rijeka, g. 7, br. 1-2, str. 75-82.
 25. Ivanković, Hrvoje (1994), „Ljeto hrvatskih dramskih heroína – O dramskom programu predstojećeg 45. Dubrovačkog ljetnog festivala“, *Rival*, Rijeka, g. 7, br. 1-2, str. 83-85.
 26. Foretić, Dalibor (1994), „Prema siromašnom glumačkom kazalištu – Pokušaj određenja novog vala malih scena na riječkom primjeru“, *Rival*, Rijeka, g. 7, br. 1-2, str. 86-99.
 27. Gašparović, Tajana (1994), „Da li ostaviti Glembajevu u intimnim svjetovima literature?“, *Rival*, Rijeka, g. 7, br. 1-2, str. 100-105.
 28. Nikčević, Sanja (1994), „Prikazanja danas ili zašto se u Hrvatskoj na kraju dvadesetog stoljeća igra kazališna forma iz srednjeg vijeka?“, *Rival*, Rijeka, g. 7, br. 1-2, str. 106-124.
 29. Mišković, Siniša (1994), „Eugene Ionesco (1912 – 1994)“, *Rival*, Rijeka, g. 7, br. 1-2, str. 165.
 30. Vučemil, Kristina (1994, 1995), „Intervju, Magdalena Lupi: *Kazalište prvo diže zavjesu nad budućnošću*“, *Rival*, Rijeka, g. 7-8, br. 3-4, br. 1-2, str. 181-187.
 31. Gašparović, Tajana (1994, 1995), „Mali princ + pjesnik + junak + ubojica“, *Rival*, Rijeka, g. 7-8, br. 3-4, 1-2, str. 188-191.
 32. Goršić, Niko (1994, 1995), „Svemu je kriv Aristotel ili nekomični fragmenti o slovenskom smijehu“, *Rival*, Rijeka, g. 7-8, br. 3-4, br. 1-2, str. 192-195.
 33. Škrinjar, Sunčana (1996), „Govornik“, *Rival*, Rijeka, g. 9, br. 1, str. 191-201.
 34. Cuculić, Srećko (1996), „Antigona više ne stanuje ovdje“, *Rival*, Rijeka, g. 9, br. 1, str. 203-221.
 35. Cuculić, Srećko (1996), „Dioničko društvo *Veliki val u fazi pretvorbe*“, *Rival*, Rijeka, g. 9, br. 2, str. 45-88.
 36. Zubčević, Nino (1996), „Jean Vilar. Povodom dvadesetpetogodišnjice smrti jednog od najvećih redatelja u povijesti kazališne umjetnosti“, *Rival*, Rijeka, g. 9, br. 2, str. 208-217.
 37. Zubčević, Nino (1996), „Craigova vizija glumca“, *Rival*, Rijeka, g. 9, br. 2, str. 227-323.
 38. Heine, Ervin (1996), „Fatalni susret“, *Rival*, Rijeka, g. 9, br. 4, str. 3-16.
 39. Heine, Ervin (1997), „Brakolog“, *Rival*, Rijeka, g. 10, br. 1-2, str. 34-45.
 40. Heine, Ervin (1997), „Stvaranje svijeta“, *Rival*, Rijeka, g. 10, br. 1-2, str. 46-52.
 41. Zubčević, Nino (1997), „Avangarda Johna Cagea“, *Rival*, Rijeka, g. 10, br. 3-4, str. 276-286.
 42. Posarić, Siniša (1998), „Kuća usnulih srdaca“, *Rival*, Rijeka, g. 11, br. 1-2, str. 36-52.
 43. Peternai, Kristina (1998), „Književno-kazališni sraz“, *Rival*, Rijeka, g. 11, br. 1-2, str. 246-250.
 44. Cerovac, Branko (1998), „Hodač hommage à Janko Polić Kamov“, *Rival*, Rijeka, g. 11, br. 1-2, str. 263-266.
 45. Rogin, Josip (1998), „Zagrebački zombi“, *Rival*, Rijeka, g. 11, br. 3-4, str. 36-44.
 46. Posarić, Siniša (1999), „Sretan Božić“, *Rival*, Rijeka, g. 12, br. 1-2, str. 15-32.
 47. Urem, Mladen (1999), „Literatura o Janku Poliću Kamovu (1995. – 2000.)“, *Rival*, Rijeka, g. 12, br. 3-4, str. 295-310.
 48. Tutek, Nikola (2000), „Treća priča - o strašnom tužnom čovjeku i vodokotliću“, *Rival*, Rijeka, g. 13, br. 1-2, str. 39-47.
 49. Milenić, Žarko (2000), „Propast zlatnog grada“, *Rival*, Rijeka, g. 13, br. 1-2, str. 155-156.

Književna Rijeka

1. Grubišić, Vinko (1996), „Riječ-dvije o dramama znanstvene fikcije“, *Književna Rijeka*, Rijeka, g. 1, br. 1, str. 78-80.
2. Kliment, Željko (1996), „Troglavi zmaj“, *Književna Rijeka*, Rijeka, g. 1, br. 1, str. 82-83.

3. Bakmaz, Ivan (1996), „Susret s dušom“, *Književna Rijeka*, Rijeka, g. 1, br. 4, str. 2-19.
4. Šehović, Feđa (1996), „Zadah jednobojna cvijeca“, *Književna Rijeka*, Rijeka, g. 1, br. 4, str. 21-40.
5. Bilosnić, Tomislav Marijan (1996), „Strah od straha“, *Književna Rijeka*, Rijeka, g. 1, br. 4, str. 41-45.
6. Milenić, Žarko (1996), „To je propast tvoja“, *Književna Rijeka*, Rijeka, g. 1, br. 4, str. 47-62.
7. Milković, Franko (1996), „Mjesečnica“, *Književna Rijeka*, Rijeka, g. 1, br. 4, str. 63-79.
8. Gašparović, Darko (1997), „Hrvatsko narodno kazalište Ivana p. Zajca, Rijeka od obnove 1991. do danas“, *Književna Rijeka*, Rijeka, g. 2, br. 2, str. 65-67.
9. Arambašin, Tatjana (1998), „Diližansa“, *Književna Rijeka*, Rijeka, g. 3, br. 2, str. 23-29.
10. Leiber, Fritz (1998), „Mehanička zaručnica“, *Književna Rijeka*, Rijeka, g. 3, br. 3-4, str. 22-30.
11. Grubišić, Vinko (1998), „Drama Sarajevo Gorana Stefanovskog“, *Književna Rijeka*, Rijeka, g. 3, br. 5, str. 22-30.
12. Čabrajec, Miroslav (1999), „Acorord na Liburnijski način – praižvedba komedije Šete bandijere Zorana Kompanjeta; redatelj-gost: Francesco Macedonio; 27. IX 1975“, *Književna Rijeka*, Rijeka, g. 4, br. 9-10, str. 25-26.
13. Gašparović, Darko (1999), „Tradicija i modernitet u komediji Šete bandijere“, *Književna Rijeka*, Rijeka, g. 4, br. 9-10, str. 27-28.
14. Macedonio, Francesco (1999), „Junak u gaćama“, *Književna Rijeka*, Rijeka, g. 4, br. 9-10, str. 28-29.
15. Milić, Gordana (1999), „Razgovor s Francescom Macedonijom“, *Književna Rijeka*, Rijeka, g. 4, br. 9-10, str. 29-30.
16. Kinel, Mario (1999), „Prigušeni smijeh“, *Književna Rijeka*, Rijeka, g. 4, br. 9-10, str. 30-31.
17. Damiani, Alessandro (1999), „L'indulgente ironisa di Zoran Kompanjet“, *Književna Rijeka*, Rijeka, g. 4, br. 9-10, str. 31.
18. Frndić, Nasko (1999), „Duhovita komedija ljubavi“, *Književna Rijeka*, Rijeka, g. 4, br. 9-10, str. 34.
19. Kompanjet, Zoran (1999), „Šete bandijere - odlomci“, *Književna Rijeka*, Rijeka, g. 4, br. 9-10, str. 57-60.
20. Posarić, Siniša (2000), „Plavi salon“, *Književna Rijeka*, Rijeka, g. 5, br. 3-5, str. 15-16.
21. Milenić, Žarko (2000), „Erotična nit: Siniša Posarić: *Eros u Offu*. Naklada autorova“, *Književna Rijeka*, Rijeka, g. 5, br. 3-5, str. 59-60.
22. Budak, Pero (2000), „Slom“, *Književna Rijeka*, Rijeka, g. 5, br. 6-9, str. 2-32.
23. Damiani, Alessandro (2000), „Obiteljski album“, *Književna Rijeka*, Rijeka, g. 5, br. 6-9, str. 33-50.
24. Barbir Barba, Hrvoje (2000), „Zapadni zatvor“, *Književna Rijeka*, Rijeka, g. 5, br. 6-9, str. 51-75.
25. Mrożek, Sławomir, (2000), „Udovice“, *Književna Rijeka*, Rijeka, g. 5, br. 6-9, str. 76-92.
26. Polić Kamov, Janko (2000), „Analecta kamoviana“, *Književna Rijeka*, Rijeka, g. 5, br. 10-12, str. 1-7.
27. Gjerek, Anica; Gjerek Lovreković, Maja (2000), „Bijeli dimnjačar“, *Književna Rijeka*, Rijeka, g. 5, br. 10-12, str. 54-60.